

Skötselplan för naturreservatet Getabäcken i Halmstads kommun

1. Syfte med säkerställande och skötsel

Syftet med reservatet är att bevara en för Halland unik urskogsartad lågörtbokskog samt att bevara och utveckla den biologiska mångfald som är knuten till reservatet. Livsmiljöerna för hotade och hänsynskrävande arter ska säkerställas och förbättras.

Syftet ska uppnås genom att

- nyckelbiotoperna skyddas från sådana ingrepp eller störningar som kan äventyra deras fortbestånd som livsrum för de hotade arterna
- naturskogarna med tiden, genom högre ålder och större innehåll av död ved, kommer att erbjuda allt fler lämpliga miljöer för bl a rödlistade arter
- planterad granskog avvecklas och omförs till löv- och blandskog.

Om kunskapen om reservatets värden och skötselmetoder förbättras, t ex om hotade och hänsynskrävande arter, ska detta beaktas i den löpande skötseln.

2. Beskrivning

2.1 Administrativa data

<i>Namn</i>	Getabäcken
<i>Skyddsform</i>	Naturreservat
<i>Län</i>	Halland
<i>Kommun</i>	Halmstad
<i>Socken</i>	Slättåkra
<i>Läge</i>	Ca 3 mil norr om Halmstad, ca 2 mil från havet
<i>Karta</i>	Ekonomiska kartan 5C2e
<i>Areal</i>	16,5 ha
<i>Fastighet</i>	Övraböke 1:1
<i>Markägare</i>	Nils Kuylenstierna, Sperlingsholms slott, 305 93 Halmstad
<i>Naturvårdsförvaltare</i>	Länsstyrelsen

2001-12-14

2.2 Naturförhållanden

Växtgeografisk zon	Nemoral (Sjörs, 1965) eller tempererad zon (Ahti <i>et al</i>)
Naturgeografisk zon	Reg 11 <i>Sydsvenska höglandets myrrika västsida</i> (Nordiska ministerrådet 1984)
Klimattyp	Maritimt kustklimat
Årsnederbörd	Ca 1200 mm (medelvärde 1975-90)
Landskapstyp	Vågig bergkullterräng
Höjd över havet	Mellan 95 och 160 meter
Bergarter	Gnejs, grönsten
Jordarter	Sandig-moig morän, torvmark, berghällar
Jordmåner	Podsol, luvisol, gley

Dominerande skogs- och naturtyper år 2000	Boskog	11,5 ha
	Blandskog	0,9 ha
	Granskog	4,1 ha

Prioriterade bevarandevärden

Naturtyper – boskog

Naturtyper i EU:s habitatdirektiv -

Mineralrika källor och källkärr av fennoskandisk typ, 7160

Lövsumpskogar av fennoskandisk typ, 9080

Boskog av fryletyp, 9110

Boskog av örtrik typ, 9130

Element – gammal bok, död ved (högstubbar, lågor) **Röd-**

listade arter – CR (kritiskt hotad): pepparporella, EN (starkt hotad): röd pys-slinglav, VU (sårbar): liten ädellav, ädelkronlav, liten lundlav, stiftkvistlav, skogsduva, NT (missgynnad): rosa lundlav, stor knopplav, bokkantlav, mussellav, mjölig klotterlav, bokvårtlav, skuggmossa, stor bandmossa, kornbandmossa, bokfjädermossa, dunmossa, koralltaggsvamp, skinntagging, dystersopp, jättesvamp

Arter i bil 1 i EU:s fågeldirektiv: spillkråka

Reservatet är beläget i ett kuperat landskap med sprickdalgångar och utgörs av en mer eller mindre brant västvänd dalsida som sannolikt är grönstenspåverkad. I sluttningen finns en mindre bergbrant med tillhörande blockig raszon. Naturen är starkt präglad av den höga nederbörden. Reservatet avvattnas av källflöden till Slissån.

Boskog dominerar i reservatet. Norr om bäcken (Getabäcken) som delar reservatet i en sydlig och en nordlig halva, växer gammal boskog av god bonitet i den branta sluttningen. Marken är rik- och storblockig med rörligt, näringsrikt markvatten, några småbäckar och källflöden. Det goda marktillståndet har gett upphov till ett örtrikt fältskikt med bl a inslag av tandrot *Cardamine bulbifera*. Boskogen är hög- och grovvuxen efter halländska mått. Endast plockhuggningar har gjorts under de senaste decennierna och strukturen är i det närmaste urskogsliknande. Grov död ved förekommer rikligt i form av både högstubbar och lågor. Skogen är välskiktad

2001-12-14

med bokar i alla åldrar och i luckorna efter fallna bokar är bokföryngringen ymnig. Söder om Getabäcken saknas de gamla bokarna och bokskogen är genomgående medelålders och försiktigt gallrad. Högstubbar finns glest spridda i det välslutna beståndet.

Den gamla bokskogen är nyckelbiotop med i synnerhet en rik lav- och mossflora. Av lavar kan särskilt nämnas de rödlistade arterna röd pysslinglav *Thelopsis rubella*, liten ädellav *Catinaria laureri*, ädelkronlav *Pachyphiale carneola*, liten lundlav *Bacidia phacodes*, stiftkvistlav *Fellhaneropsis vezdae*, rosa lundlav *Bacidia rosella*, stor knopplav *Biatora sphaeroides*, bokkantlav *Lecanora glabrata*, mussellav *Normandina pulchella*, mjölig klotterlav *Opegrapha soreidiifera*, bokvårtlav *Pyrenula nitida* och brunpudrad nållav *Chaenotheca gracillima*. Rödlistade av mossorna är pepparporella *Porella arboris-vitae*, skuggmossa *Dicranodontium denudatum*, stor bandmossa *Metzgeria conjugata*, kornbandmossa *Metzgeria fruticulosa* och bokfjädermossa *Neckera pumila*. Riklig förekomst av den regionalt intressanta grov fjädermossa, *Neckera crispa*, indikerar skoglig kontinuitet. Av vedlevande rödlistade svampar kan nämnas koralltaggschamp *Hericium coralloides* och skinntagging *Dentipellis fragilis*. Dessutom har dyster-sopp *Porphyrellus porphyrosporus* noterats. Skogsduva häckar i området eller dess närmaste omgivningar, liksom stenknäck. Jättesvampmal *Scardia boletella* utvecklas i de gamla bokarna. Mer fördjupade studier kan säkert bekräfta att fler intressanta vedlevande insekter förekommer. I hela reservatet har hittills påträffats 24 rödlistade arter.

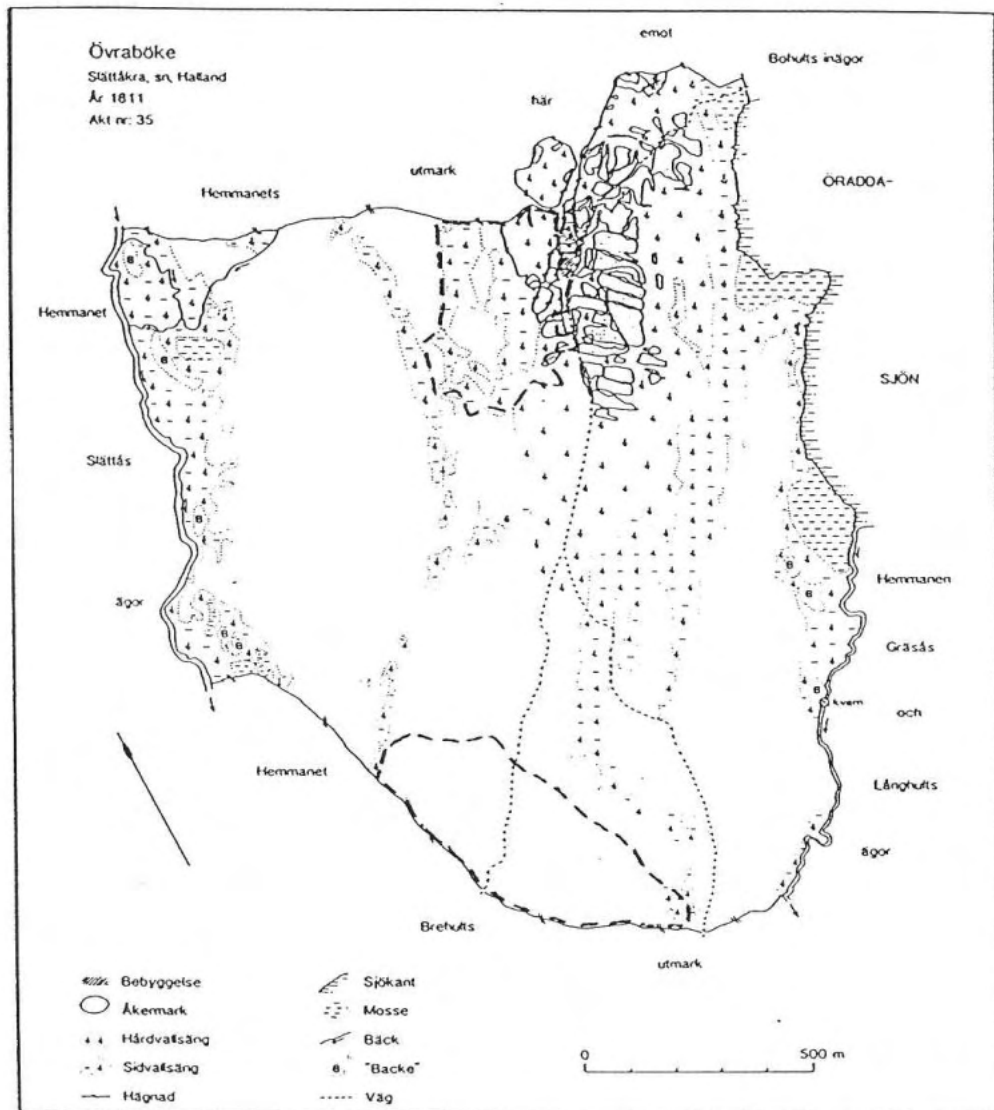
2.3 Historisk och nuvarande markanvändning

Övraböke by har en ålderdomlig karaktär även om byn idag är övergiven och helt saknar hävd. Påfallande är de regelbundet långsmala åkertegarna, avgränsade av stensträngar, terrasskanter och jordvallar. Odlingslandskapet har nyligen undersökts arkeologiskt/kulturgeografiskt varför odlingshistorien i Övraböke är ovanligt väldokumenterad. Fossila åkrar från olika tidsskeden påträffades. Den äldsta odlingsfasen med ensamliggande röjningsrösen påbörjades för ca 3000 år sen (mellersta bronsålder). De långsträckta tegarna (bandparceller) anlades 700 – 900 e Kr (vendeltid/vikingatid) som en regelbunden indelning av odlingsmarken. Troligen har Övraböke därefter hävdats kontinuerligt fram till 1900-talet.

Äldsta kartan över området visar frälsehemmanet Övrabökes inägomark år 1811 (se sidan 4). En stor del av området utgörs enligt kartans textdel av ”skogbevuxen och dålig mark”. Kärr och annan sidlänt terräng hävdas dock som slättermark (sidvallsäng). Närmast bebyggelsen och åkermarken, på högre liggande och dränerande mark, ligger hårdvallsängen. I direkt anslutning till bebyggelsen finns åkermarken. Största delen är belägen på östsidan vägen (utanför reservatet). Häradskartan från 1924-25 visar en mycket likartad inägostruktur med ännu intakta slättermarker vid och i bymiljön.

Områdets skogshistoria under förhistorisk tid är okänd. Kartor från mitten av 1600-talet visar emellertid att området då ingick i mycket stora, sammanhängande och sockenövergripande bokskogar, sannolikt med rötter i medeltid. En stor bokskog som kallades Döbla skog utbredde sig över hela norra Slättåkra sockens utmarker. Denna skog hade dock på många håll redan i början

2001-12-14

Karta över frälsehemmanet Övrabökes inägomark år 1811. Åkermarken uppvisar öster om vägen en regelbunden långsmal tegform. Efter Connellid & Mascher, 1995.

Naturreseptaten Getabäcken (i söder) och Övraböke (i norr) har lagts in på kartan med en streckad linje.

2001-12-14

av 1700-talet till följd av kraftiga avverkningar börjat övergå till ljunghed. Vid 1800-talets mitt återstod av Döbla skog framför allt de västra och södra delarna. Övraböke låg i yttersta gränzonen av de västra bokskogarna, på randen till ljunghedar i öster. Det tycks alltså som om reservatsområdet burit skog även då ljunghedarna hade sin största utbredning! Den rika lavfloran ger också stöd för detta, se ovan. Kulturkartan över Halland från 1889-92 antyder också att området är huvudsakligen skogklätt. Häradskartan från 1924-25 visar att alla fastmarker var beväxna med lövskog, med undantag för de gårdsnära åkertegarna och kanske för vissa hårdvallsängar. Våtmarkerna (de gamla sidvallsängarna) saknar däremot trädsymboler, men (den nutida) förekomsten av gamla alsocklar tyder dock på att sidvallsängarna till en del varit trädklädda och att stubbskottsskötsel tillämpats.

2.4 Bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

Gammal artrik och urskogsartad bokskog, i sent successionstadium av typisk luckdynamik. Mycket få lågörtbokskogar av högre bonitet har bevarats till hög ålder och i orört skick. Bevarandevärdet är därför mycket högt.

Friluftsliv

God tillgänglighet i kombination med stora skönhetsvärden och höga naturvärden gör reservatet till ett attraktivt område för friluftslivet.

Prioriterade bevarandevärden

Att bevara den artrika, gamla och urskogsartade bokskogen har högsta prioritet. Av stor betydelse är även att göra det möjligt för hotade arter att sprida sig till den yngre bokskogen i söder. Detta kan uppnås genom att skogen formas av naturliga störningar, vilket kommer att öka förekomsten av riktigt gamla träd och grov död ved. Att successivt avveckla den planterade gran-skogen är likaså en prioriterad uppgift.

Referenser

Bengtsson, S. 1996: Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 3 Halmstads kommun. Information från Länsstyrelsen i Hallands län. Remissutgåva.

Connelid, P. & Mascher, C. 1995: Övraböke – förhistoriskt odlingslandskap i halländsk skogsbygd. I: Utskrift, nr 4. Red. Rosengren, E. et al., Hallands läns museer.

Fritz, Ö. 2000: Utdrag ur Länsstyrelsens artdatalista.

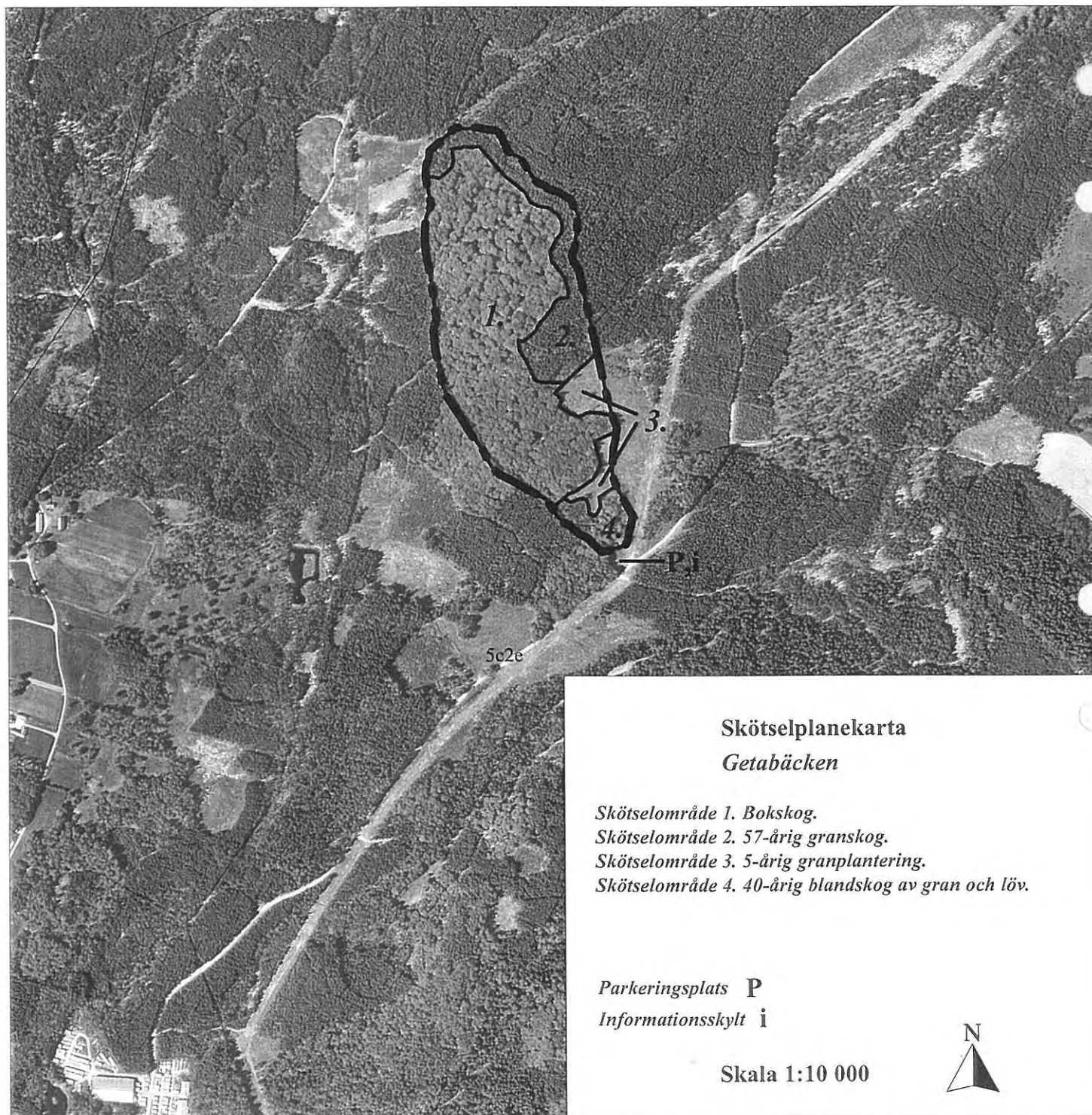
Löfroth, M. m. fl. 1997: Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000.

Malmström, C. 1939: Hallands skogar under de senaste 300 åren. Meddelande från Statens Skogsförsöksanstalt 31.

2001-12-14

3 Indelning i skötselområden

Hela reservatet består av markslaget skog, som i sin tur uppdelats i 4 skötselområden, se karta.

2001-12-14

4. Mål och föreskrifter för skötselområden

4.1 Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus

- Fri utveckling utan gran av bokskogen. På så sätt ökar mängden död ved och gamla träd, vilka ger gynnsamma betingelser för den biologiska mångfalden.
- Samtliga grankulturer ska vara avvecklade senast år 2020. Föryngring med löv ska då vara säkerställd.

4.2 Skötselområde och föreskrifter för skötsel

Skötselområde 1

Areal: 11,5 ha.

Beskrivning: Gammal bokskog. Något inslag av ung självsådd gran.

Mål: Granfri, gammal och orörd lövskog.

Åtgärd:

- Fri utveckling, med undantag enligt nedan.
- Graninslaget avvecklas.
- Återkommande röjning av gran.

Skötselområde 2

Areal: 3,0 ha.

Beskrivning: 57-årig planterad granskog på god mark.

Mål: Lövskog med bok.

Åtgärd:

- Granavvecklingen inleds med en förberedande, ordinär gallring. Beståndet får därefter utveckla sin stormfasthet under ca 5 år.
- Skärmställning av granen. Metoden innebär en jämn utglesning av granbeståndet så att halvslutna förhållanden uppkommer. Ett riktvärde för skärmen är 7 meters stamavstånd (≈ 200 st/ha). Riktvärdet måste anpassas efter de aktuella förhållandena; sparas de mindre stammarna som skärmträd minskas stamavståndet.
- Markberedning under skärmen för att skapa gynnsamma förhållanden för lövföryngring. Metoden för markberedning ska vara skonsam, ett bra alternativ är att använda häst som dragare.
- Plantering med bok 50 %, självföryngring 50 %. Plantmaterialet bör komma från Halland, lämpligt är att använda bokplantor som dragits upp från Biskopstorp. De kvarstående skärmträden spelar en stor roll för bokföryngringen.
- Allteftersom föryngringen etablerats och säkerställts avvecklas granskärmen i etapper. Träden bör tas ner innan plantorna nått 2 meter. Skärmavvecklingen tar ca 10-15 år.
- Inkommande granplantor röjs bort.

2001-12-14

Skötselområde 3

Areal: 1,1 ha.

Beskrivning: Drygt femårig granplantering. God bonitet med tät självföryngring av björk mellan granarna.

Mål: Lövskog.

Åtgärd:

- Granen röjs bort.
- I övrigt fri utveckling (inkommande gran röjs bort).

Skötselområde 4

Areal: 0,9 ha.

Beskrivning: Ca 40-årig blandskog av löv (bok och björk) och gran (ca 30 %).

Mål: Lövskog.

Åtgärd:

- Graninslaget avvecklas
- I övrigt fri utveckling (inkommande gran röjs bort).

4.3 Generella anvisningar

Körning

Vid maskinell avverkning och vid utkörning ska det eftersträvas att markskadorna blir så små som möjligt. Körning bör om så är möjligt ske på tjälad mark. Kärrstråk, bäckar, sumpskog och andra blöta partier ska lämnas oskadade. Där körning över sådan våtmark trots allt inte kan undvikas ska körstråket förarbetas genom risning eller liknande åtgärd för att minimera skadorna. Uppkomna markskador ska efterbehandlas.

Kulturlämningar

I reservatet förekommer fossila odlingslämningar i form av t ex röjningsrösen, terrasser/terraskanter och stengårdsgårdar. Alla fornlämningar är skyddade enligt lag. Vid avverkning och körning ska stor varsamhet iakttas så att dessa ej skadas.

5. Friluftsliv

Syftet med friluftslivet i reservatet ska vara att bjuda på fina naturupplevelser samt att öka kunskapen om bokskog och annan sydlig lövskog med deras natur- och kulturhistoriska värden. Allmänhetens utnyttjande ska i första hand bygga på reservatets naturliga förutsättningar utan särskilda anläggningar för friluftslivet.

2001-12-14

Reservatet är lätt tillgängligt från bilväg. En mindre *parkeringsplats* iordningställs invid vägen och en *informationsskylt* om reservatet tas fram och placeras vid p-platsen.

6. Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skötsel mål görs i samband med uppföljningen av kvalitetsmålen. Detta bör utföras åtminstone vart tionde år.

En gemensam uppföljningsplan tas fram för länets reservat. Planen kommer att omfatta metodik och val av habitat, substrat samt organismer som ska följas upp.

Uppföljning och dokumentation utförs av Länsstyrelsen.

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att regelbunden tillsyn sker av reservatet.

7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Vem	Prioritet	Finansiering
Successiv avveckling av gran	2000-2020	Skötselområde 2	Lst	1	Självfinansierande
Bortröjning/ gallring av gran	Inom 5 år	Skötselomr 3, 4	Lst	1	Självfinansierande
Återkommande röjning av gran	Vart tionde år	Skötselomr 1- 4	Lst	1	Vårdanslaget

2001-12-14

8. Finansiering

Åtgärd	Finansiering
Utmärkning av reservatets gränser	Naturvårdsverket
Informationsskylt	Vårdanslaget
Parkeringsplats	Vårdanslaget
Skötselåtgärder, se sammanfattning av skötselåtgärder	Självfinansierande/vårdanslaget
Uppföljning och dokumentation	Vårdanslaget